

‘La cartoixa de Parma’, gran novel·la maçònica

‘La cartoixa de Parma’ és una novel·la en clau maçònica. Ho assegura un estudiós francès que es basa en les aportacions d’un filòleg alemany.

Quan Fabrici, el protagonista de *La cartoixa de Parma*, aconsegueix baixar de la torre Farnesio on viu presoner, cau sobre una acàcia. Per què tria aquest arbre Stendhal? Cap estudiós francès de l’escriptor, un dels més analitzats de la literatura universal, no s’havia fet aquesta pregunta, malgrat que la resposta sembla evident. Fins que se l’ha feta un alemany.

L’acàcia és el símbol del coneixement maçònic –“examineu-me; l’acàcia m’és coneguda”, declama el mestre, a la lògia– i es fa servir per mostrar, de manera discreta, perceptible només per als iniciats o molt entesos, la condició de germà maçó, de persona adscrita a una societat que promou la tolerància, i la recerca de la veritat i de la felicitat. I Stendhal ho era.

La palma d’or de Canes –per posar un cas– és una branca d’acàcia. El festival va ser ideat el 1939 pel maçó Jean Zay, ministre francès del Front Popular, per contrarestar el festival de Venècia –cada vegada més feixista i pro-nazi–, si bé la primera edició, prevista per al mes de setembre, va ser avortada per l’esclat de la guerra.

L’alemany que va *caure* sobre l’acàcia és Dieter Diefenbach. L’any 1991 va divulgar el primer estudi de les claus maçòniques en l’obra de Stendhal (*Stendhal und die Freimaurerei*) i aquest estudi acaba de donar peu a un segon, més aprofundit, que s’ha convertit en el primer text francès sobre la qüestió, *Les mystères de La Chartreuse de Parme*, elaborat per Pierre Alain Bergher i publicat per la

prestigiosa editorial Gallimard a la col·lecció “L’Infini”, dirigida per Philippe Sollers.

L’acàcia no és l’única clau maçònica de la novel·la. La torre Farnesio mateix és ideada d’acord amb el simbolisme maçònic. Té forma pentagonal, i els cinc angles, en forma d’estrella –de cinc puntes–, és l’estrella maçònica per excel·lència, present a les banderes independentistes promogudes per membres de la societat secreta, des de les de Llatinoamèrica fins a l’estelada catalana. La porta és sorprenentment baixa i estreta per a una construcció tan important, com la porta del temple maçònic, perquè el profà hi entri encongit a fi de copsar la dificultat del pas del món profà a l’inciàtic. Una de les capelles és de marbre negre decorat amb caps de mort de marbre blanc, com la lògia del mestre. A més, la construcció de la torre va ser objecte d’una obligació de silenci imposada pel príncep a tots els qui hi havien intervingut, detall aparentment absurd i inútil en el relat, llevat que pensem en la llei del silenci imposada als maçons.

L’interior recorda les característiques del temple maçònic, amb diverses cambres, obertes o secretes, similars a la cambra del mestre, prohibida al profà. Al mig d’una cambra hi col·loca una cabana absurda, llevat que pensem que la lògia va ser en origen una cabana de fusta, espai inciàtic on Fabrici passarà nou mesos.

Presoner a la torre, Fabrici és sotmès a un ritual inciàtic similar al dels maçons. Ell mateix ens ho diu, veladament: “Em semblava seguir una ceri-

EL TEMPS

Henri Beyle, Stendhal, no havia estat estudiat fins ara com a maçó.

mònia, [...] davant dels meus amics”, i una cerimònia davant d’amics és allò que es fa a la lògia.

Per a Diefenbach i Bergher, el protagonista de *La cartoixa de Parma* segueix un ritual inciàtic similar al dels francmaçons. El capítol de l’evasió fa pensar en l’ascens a la condició de mestre. El capítol IX –Fabrici rebut per mossèn Blanès al campanar de l’església de Grianta– és el de l’aprenent. I el Fabrici company apareix al capítol XII, a Bolonya. Fabrici troba a l’església de Sant Petroni, de Bolonya, un “triangle de ferro col·locat verticalment”, amb les vores “erichades amb un gran nombre de punxes destinades a sostenir els petis ciris”, referència al delta

lluminós, un dels principals símbols de la societat secreta. Només hi havia encesos set ciris. El nombre set –les Set Portes, de Barcelona, les set puntes que coronen l'estàtua de la Llibertat– és la xifra maçònica per excel·lència. Fabrici en prengué nota mentalment “amb la intenció de pensar-hi després amb més calma”.

Hi ha claus que remetent a la biografia maçònica de l'escriptor. Fabrici

Les aventures d'en Huckleberry Finn, estructura alguns dels seus capítols bo i seguint les 22 figures simbòliques dels arcanos majors del tarot. L'astrologia era estudiada per la maçoneria francesa de l'època i Stendhal fa astròleg el pare espiritual de Fabrici, mossèn Blanès.

El nom artístic de l'escriptor també és pensat en clau maçònica, diu Diefenbach. L'autor el va triar perquè l'origen de la ciutat alemanya Stendhal

Bergher i Diefenbach ens recorden que així s'anomenen els maçons anglesos. Encara més. D'aquesta manera els identifica un dels himnes de germanor maçònica, titulat precisament *Ye Happy Few*.

És molt lògic que Stendhal es relacionés amb els maçons anglesos durant les seves estades a Londres. Si més no, en devia tenir un ferm coneixement. La revista anglesa en què col·labora, per exemple, el *London Magazine*, acull articles sobre la maçoneria i els rosacreus.

Bergher i Diefenbach pensen que Stendhal dedica la novel·la als germans maçons. Ara bé, Stendhal podia haver manllevat l'expressió per referir-se, com va dir per carta a un amic, a les ànimes sensibles en general, bo i sabent, naturalment, que entre aquestes ànimes sensibles es trobaven, en primer lloc, els maçons com ell.

Per tot això que ha vist, Bergher –després de ser *iniciat* per Diefenbach– conclou que si Mozart va fer la gran òpera maçònica, *La flauta màgica*, per què el seu gran admirador Stendhal no podia pensar a fer una gran novel·la maçònica?

Lluís Bonada

Per als dos estudiosos, el protagonista de 'La cartoixa de Parma' segueix un ritual iniciàtic similar al dels francmaçons

entra a la torre un 3 d'agost, a 23 anys, edat en què Stendhal es va iniciar a la lògia Sainte-Caroline de París, un 3 d'agost, el del 1806. 23 anys és també l'edat de la mort de Julien Sorel d'*El roig i el negre*. Diefenbach, ens diu el seu company francès, descobreix les diverses combinacions numèriques que permeten a Stendhal d'introduir mig d'amagat la data de la seva iniciació, 3 d'agost.

Bergher detecta que Stendhal, igual com fa el francmaçó Mark Twain a

és Steindal i el mot *stein* –‘pedra’– és de simbologia maçònica. L'escriptor va afegir-hi la lletra *hac*, desxifra, pel seu valor numèric.

Stendhal dedica la novel·la “to the happy few”, com també fa amb el primer volum d'*El roig i el negre*, i amb la *Història de la pintura a Itàlia*. Els erudits s'han limitat a dir que l'expressió “happy few” –‘pocs homes feliços’– ja la va fer servir Shakespeare (*Enric V*) i Oliver Goldsmith –un altre maçó, tot sigui dit– (*El vicari de Wakefield*). Ara,

Trossos i mossos

Alfons Llorenç

L'Alguer

Omplí's la mar d'espurnes de llibertat; guspises de nació embassaren el port; inundaren la badia d'anhelades oriflames portades, com en sagrades andes, a llocs de barquetes de pescadors. Era el matí lluminós i plàcid del 26 d'agost del 1960, fa cinquanta anys, quan el creuer Virgínia de Churrucà tirà l'àncora al golf de l'Alguer (“Barcelona, qui bella que sés”), a Sardenya. No resistiren, amb joiosa pressa. Barques petites i grans (“Munió de patrícies veles/ navegant pel mateix

mar,/ sota idèntiques estrelles,/ unit pel mateix parlar”, R. Santmartí), atapeïdes de gent, salparen a l'encontre del vaixell, on arribaven 139 intel·lectuals i personalitats de la societat civil de Catalunya, el País Valencià i les Illes. Al pal feien onejar senyeres de les quatre barres, el símbol nacional, aleshores, prohibit per la tirania franquista. Els ulls centellejant, tremolant arribàvem a l'illa somniada.

Una multitud d'algueresos, senyera en mà, 15.000, segons la premsa de l'època, els acolliren amb grans festes: “En arribar al port, tot l'Alguer. Just al moment de posar peu a terra, les campanes eren llançades al vol per unir-se a l'explosió d'estima de tota aquella gernació que feia més de tres hores que esperava la nostra nau. Del moll a la Seu era impossible transitar, tothom ens volia sentir parlar i ens feia objecte de les més emotives demostracions del seu afecte...La il·lusió

El Viatge del Retrobament va culminar el dia 26 d'agost del 1960.

per conèixer les terres de ponent que parlaven l'alguerès com ells” (Joan Ballester). Després de 200 anys, es refeia un pont de germanor: per als catalans fou una afirmació de llibertat; per als algueresos, el retrobament de la catalanitat, dels orígens, sorpresos de descobrir que parlaven català, com deia un alguerès: “Só massa content que he conegut un home de Catalunya que pal·la com a musatrus, pecosa diu assai paraules que propiu iò no sé.”